

- ❑ เกษตรแบบใหม่: การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์
- ❑ “ต้นกล้าคุณธรรม” สร้างผู้นำพอเพียงรุ่นใหม่
- ❑ “ลีลาศวัยเก๋า สร้างสุขหลังเกษียณ”
- ❑ มีวชิรม ปะพวน ปากพลี: การยกระดับอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่น
- ❑ ป่าชายเลน...สถานอนุบาลสัตว์น้ำ สู่โรงเรียนธรรมชาติของชุมชน
- ❑ วิศวกิจชุมชนชาวนาพันทูลุง: ข้าวสังข์หยด GI ต้นแบบการสร้างมูลค่าให้เกษตรกร
- ❑ “เชื่อมเครือข่าย ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนามืออาชีพอาสาสมัครสมอง กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง ๒ ตอนบน ๑ และตอนบน ๒”

ฉบับที่ ๔๓ เดือนมีนาคม ๒๕๖๙

จุฬาร
ชนาคาร *รวมอง*
สื่อสร้างสัมพันธ์   สรรค์สร้างสังคม

บทบรรณาธิการ

“...ความจริงหกสิบแล้ว ถึงแม้จะเป็นเวลาที่สมควรที่จะให้ผู้ที่มิอายุน้อยเข้ามาได้ทำหน้าที่ของเขาบ้าง มีโอกาสทำหน้าที่เราก็น่าจะเป็นกองหนุนที่คอยปกป้องคุ้มครองบ้านเมืองได้ โดยมีภาคเอกชนรวบรวมกัน ไม่ต้องการเงินเดือนอะไรของรัฐบาล ภาคเอกชนมารวบรวมกัน เรียกว่า เบนเนบงก์ ธนาคารมันสมอง...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๓

จากพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่พระราชทานเมื่อปี ๒๕๔๓ นับเป็นหมุดหมายสำคัญที่จุดประกายแนวคิด “ธนาคารมันสมอง” ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในสังคมไทย พระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ทรงมีพระราชประสงค์ให้ผู้สูงวัย แม้จะก้าวพ้นวัยทำงานแล้ว แต่ยังสามารถเป็น “กองหนุน” ของบ้านเมือง ด้วยการรวมพลังปัญญา ประสบการณ์ และจิตอาสา โดยไม่ยึดติดกับผลตอบแทนหรือค่าตอบแทนจากภาครัฐ สะท้อนให้เห็นพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกล และพระราชหฤทัยที่ทรงเห็นคุณค่าในศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ทุกช่วงวัย โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา “วุฒิสภาธนาคารสมอง” ได้ทำหน้าที่สืบสานพระราชปณิธานดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เป็นพื้นที่แห่งการรวมพลังของผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสาขา ที่พร้อมอุทิศองค์ความรู้ ประสบการณ์ชีวิต และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ

สังคม ชุมชน การศึกษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยทำงานเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนอย่างบูรณาการ ด้วยการน้อมนำพระราชดำรัสมาสร้างสรรคกิจกรรมเชิงประจักษ์ที่ครอบคลุมใน ๖ ด้าน ได้แก่ (๑) การสร้างความมั่นคงด้านอาหาร (๒) การศึกษาและพัฒนาความรู้ (๓) การส่งเสริมสุขภาพและสุขภาวะที่ดี (๔) การอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม (๕) การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ (๖) การร่วมมือแก้ไขปัญหาผ่านการประสานงานและรวมพลังเพื่อพัฒนาประเทศ โดยแนวทางข้างต้นสะท้อนถึงพระราชปณิธานในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ที่ส่งผลต่อชีวิตของประชาชนในหลากหลายด้าน

จุลสารธนาคารสมองฉบับแรกของปีนี้ ขอเทิดพระเกียรติสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ทรงมีพระราชกรณียกิจที่หลากหลาย ผ่านการเรียบเรียงบทความผลการดำเนินงานของวุฒิสภาธนาคารสมองที่เชื่อมโยงกับพระราชดำรัสในด้านต่าง ๆ เริ่มจากบทความ

เกษตรแบบใหม่: การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ วุฒิสภาฯ จังหวัดน่าน เผยแพร่ความรู้การทำเกษตรปลอดภัย ส่งเสริมการทำเกษตรบนพื้นที่ขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีผลิตภัณฑ์เพียงพอสำหรับการบริโภคตลอดทั้งปี ช่วยสร้างแหล่งอาหารปลอดภัยสำหรับชุมชน **“ต้นกล้าคุณธรรม” สร้างผู้นำพอเพียงรุ่นใหม่** วุฒิสภาฯ จังหวัดปทุมธานี ร่วมกับภาคีเครือข่ายพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม และมีจิตอาสาในการพัฒนาชุมชน ผ่านกิจกรรมอบรมให้ความรู้ที่สามารถเข้าถึงเยาวชนรุ่นใหม่ **“ลีลาควยเก่า สร้างสุขหลังเกษียณ”** วุฒิสภาฯ จังหวัดชัยภูมิ ส่งเสริมการเดินลีลาศในผู้สูงอายุที่ช่วยป้องกันสมองเสื่อม ผ่านชมรมผู้สูงอายุกีฬาลีลาศ **มิวเซียม ปะพวน ปากพลี: การยกระดับอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่น** วุฒิสภาฯ จังหวัดนครนายก ร่วมกับภาคีเครือข่ายพัฒนา “มิวเซียม ปะพวน ที่ปากพลี” เพื่อยกระดับแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนให้เป็นต้นแบบพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ รวมทั้งส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม **ป่าชายเลน... สถานอนุบาลสัตว์น้ำ สู่วิทยาลัยธรรมชาติของชุมชน** วุฒิสภาฯ จังหวัดสมุทรสงคราม จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์พัฒนาป่าชายเลน โดยสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการกัดเซาะพื้นที่ชายฝั่งทะเลรวมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ระบบนิเวศชายฝั่ง นำไปสู่การสร้าง “โรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน” **วิสาหกิจชุมชนชาวนาพัทลุง: ข้าวสังข์หยด GI ต้นแบบการสร้างมูลค่าให้เกษตรกร** วุฒิสภาฯ จังหวัดพัทลุง เป็นแกนนำการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวสังข์หยดและก่อเกิดเป็น “วิสาหกิจชุมชนชาวนาพัทลุง” นอกจากนี้ ยังมีบทความน่ารู้ ประกอบด้วย **คอลัมน์ก้าวทันโลก “บันทึกคนสภาพัฒน์”** เล่าถึงบทเรียนจากการทำงานที่ผ่านมาของผู้เขียนว่า

การพัฒนาประเทศไม่สามารถอาศัยเพียงความรู้แบบขีดจำกัดเท่านั้น หากต้องให้ความสำคัญกับความรู้อื่นๆ จากประสบการณ์หรือความรู้ฝังลึกของผู้ปฏิบัติงาน โดยคนคือจุดเชื่อมโยงสำคัญที่ต้องมีการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม และผลสรุปการประชุมเชิงปฏิบัติการ **“เชื่อมเครือข่าย ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาวุฒิสภาฯ สภาฯ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒ ตอนบน ๑ และตอนบน ๒”** รวมทั้ง **“คอลัมน์เลียบเรียงเคียงรู้วุฒิสภาฯ”** ที่ยังคงนำเสนอข่าวสารความเคลื่อนไหวของวุฒิสภาฯ อย่างต่อเนื่อง

ท้ายนี้ ประเทศไทยได้เข้าสู่ฤดูร้อนอย่างเป็นทางการในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ที่ผ่านมา และจะสิ้นสุดประมาณกลางเดือนพฤษภาคม โดยภาพรวมอากาศร้อนจัดและแห้งแล้งกว่าปกติ ซึ่งในปีนี้อากาศจะร้อนอบอ้าวและร้อนจัดในหลายพื้นที่ ขอให้ท่านวุฒิสภาฯ เตรียมความพร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น อาทิ **พายุฤดูร้อน** โดยระวังพายุฝนฟ้าคะนอง ลมกระโชกแรง และลูกเห็บตก ซึ่งอาจสร้างความเสียหายต่อทรัพย์สินและผลผลิตทางการเกษตร **สุขภาพ** ฝ้าระว่างโรคลมแดด (Heatstroke) จากการอยู่กลางแจ้งเป็นเวลานาน **ภัยพิบัติ** ระวังอัคคีภัยและไฟฟ้าที่มักเกิดขึ้นบ่อยในช่วงอากาศแห้ง และ **การบริหารจัดการน้ำ** ควรใช้น้ำอย่างประหยัดเพื่อให้มีน้ำอุปโภคบริโภคเพียงพอตลอดฤดูกาล อย่างไรก็ตาม ในช่วงปลายเดือนเมษายน ๒๕๖๙ สศช. และ มพท. จะจัดประชุมวุฒิสภาฯ ระดับกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ๑ ณ จังหวัดกาญจนบุรี ขอเรียนเชิญวุฒิสภาฯ เตรียมความพร้อมไปร่วมแสดงความคิดเห็นประเด็นการพัฒนาและผลการขับเคลื่อนงานอย่างเต็มศักยภาพ โดยคณะผู้จัดทำจะนำเสนอผลการจัดประชุมให้ทุกท่านรับทราบต่อไป พบกันใหม่ฉบับหน้า สวัสดีค่ะ

เกษตรแบบใหม่: การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

“...ต่อไปโลกเราอาจจะมีขาดแคลนก็ได้ เลยคิดว่าถ้าแต่ละประเทศสามารถจะผลิตอาหารมากขึ้น จะช่วยได้มากในอนาคต ที่จะไม่ให้เกิดมีความอดอยากเกิดขึ้น ข้าพเจ้าเลยมีโครงการฟาร์มตัวอย่าง แล้วอีกอย่างราษฎรที่มาหาแล้วพูดว่าไม่มีงานจะทำ เรียบจบก็ไม่มีงานจะทำ ได้มาอาศัยบรรจุเป็นคนงานของฟาร์มตัวอย่าง...”

พระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต
เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๕

“โครงการฟาร์มตัวอย่างตามพระราชดำริ” เกิดขึ้นจากการเสด็จฯ เยี่ยมราษฎรในภาคเหนือของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง แล้วพบเห็นปัญหาความยากลำบากของราษฎร จึงทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ ขึ้นแห่งแรก ณ บ้านขุนแตะ อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปี ๒๕๔๐ เพื่อใช้ฝึกอาชีพด้านการเกษตรโดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง เป็นแหล่งจ้างงานในพื้นที่ และเป็นแหล่งผลิตอาหารปลอดภัยของหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตร เพื่อให้ราษฎรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ปัจจุบันมีโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ จำนวน ๖๑ แห่ง กระจายอยู่ใน ๑๗ จังหวัดทั่วประเทศ

จากแนวพระราชดำริ สู่ศูนย์การเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่

กำนันเสกสถิตย์ ทารินทร์ วุฒิสภาสาธารณสุขจังหวัดน่าน ได้นำอนมนานแนวพระราชดำริ เรื่องการฝึกอาชีพด้านการเกษตร โดยไม่ใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง มาปฏิบัติ รวมทั้งได้มีโอกาส

เข้าร่วมฝึกอบรมความรู้เกษตรทฤษฎีใหม่จากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ กรมการปกครอง สำนักงานเกษตรจังหวัด โดยในปี ๒๕๖๐ กำนันเสกสถิตย์ได้เริ่มพัฒนาพื้นที่ป่ากร้าง ขนาด ๒ ไร่ของชุมชน อย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยใช้ความรู้ในทุกขั้นตอนและได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ช่วยกัน เปลี่ยนพื้นที่กร้างดังกล่าวให้เป็น “ศูนย์การเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ กำนันเสกสถิตย์ ทารินทร์” ทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรปลอดภัยและเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง ให้กับเกษตรกรในพื้นที่และผู้สนใจในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวทางพระราชดำริ

การบริหารจัดการด้วยนวัตกรรมเกษตร

ศูนย์การเรียนรู้ฯ มีการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการนำนวัตกรรมเกษตรมาประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง อาทิ การใช้พลังงานแสงอาทิตย์จากโซลาร์เซลล์เพื่อช่วยลดค่าไฟฟ้า รวมทั้งนำมาประยุกต์ใช้กับระบบรดน้ำอัตโนมัติให้กับแปลงเกษตร โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมสนับสนุนองค์ความรู้การทำเกษตรปลอดภัย การทำสารเคมีชีวภาพจากต้นสะเดาเพื่อป้องกันแมลง ศัตรูพืช การทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากมูลไส้เดือนและวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรเพื่อลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งกรมทรัพยากรน้ำบาดาล สนับสนุนองค์ความรู้และอุปกรณ์ในการทำธนาคารน้ำใต้ดิน เพื่อเป็นต้นทุนน้ำสำรองสำหรับการทำเกษตรกรรมในช่วงฤดูแล้ง ส่งผลให้สามารถทำเกษตรอย่างครบวงจร ลดต้นทุนการผลิต มีผลผลิตเพียงพอสำหรับการบริโภคตลอดทั้งปี

ภายในพื้นที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ มุ่งเน้นการบริหารจัดการพื้นที่ การเกษตรขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้วยการจัดการอย่างเหมาะสม อาทิ การจัดแบ่งพื้นที่อย่างเป็นระบบ ทั้งพื้นที่ทำนาข้าว ปลูกพืชผัก เลี้ยงสัตว์ แหล่งน้ำ และที่พักอาศัย แบ่งเป็น ๖ ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ (๑) การปลูกมะนาวในบ่อซีเมนต์ (๒) การปลูกผักปลอดภัย (๓) การเลี้ยงผึ้งโพรง (๔) การทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากมูลไส้เดือน/เศษอาหารและพืชผักต่าง ๆ (๕) การทำธนาคารน้ำใต้ดิน และ (๖) การทำเตาเผาถ่านโดยกำนันเสกสถิตย์ทำหน้าที่เป็นวิทยากรหลัก ในการถ่ายทอดความรู้ อีกทั้ง ยังส่งเสริมให้คนในชุมชนและผู้สนใจ

ทั่วไปมาเรียนรู้การเป็นวิทยากรภายในศูนย์การเรียนรู้ฯ เพื่อสร้างงานสร้างอาชีพ และรายได้ ช่วยสร้างแหล่งอาหารปลอดภัยสำหรับชุมชน ส่งเสริมรายได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์

จากศูนย์การเรียนรู้ฯ กำหนดเสกสถิตย์ได้ต่อยอดสู่การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยร่วมมือกับสำนักงาน ททท. จังหวัดน่าน พัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์และจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยว ศูนย์การเรียนรู้ฯ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้การทำเกษตรปลอดภัย และเกษตรแบบพึ่งพาตนเองอย่างครบวงจร รวมทั้งการเปิดประสบการณ์ลิ้มรสอาหารพื้นเมืองของจังหวัดน่าน จากพืชผักปลอดสารเคมีที่ปลูกภายในศูนย์การเรียนรู้ฯ อาทิ แกงแคไก่บ้าน แกงฮังเล แกงอะฮิอะเยาะ แกงสะหนัด และขนมอั่ว ในพื้นที่มีการทำกิจกรรม workshop งานศิลปะพื้นถิ่น เพื่อให้ นักท่องเที่ยวทดลองฝึกการทำพื้นเทียนจากขี้ผึ้ง การหล่อพญานาค และทำหัวเรือน่าน (หัวอั่ว) นอกจากนี้จะสร้างความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ยังสามารถนำผลงานกลับไปเป็นของที่ระลึกอีกด้วย โดยรายได้จากการท่องเที่ยวจะนำมาแบ่งปันให้กับวิทยากรภายใน ศูนย์การเรียนรู้ฯ และกลุ่มแม่บ้านที่ทำอาหารพื้นเมืองให้กับนักท่องเที่ยว

นำไปสู่การสร้างอาชีพ และรายได้ให้กับคนในชุมชน อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังร่วมกับวัดพระธาตุแช่แห้ง พระอารามหลวง ซึ่งเป็นวัด

สำคัญของชุมชนและรับผลผลิตการเกษตรจากศูนย์การเรียนรู้ฯ สำหรับจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามากราบสักการะบูชา พระธาตุแช่แห้ง อาทิ น้ำผึ้งโพรงไทย และพืชผักปลอดสารพิษ ต่าง ๆ ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกทางหนึ่ง

กล่าวได้ว่า การพัฒนา “ศูนย์การเรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ กำหนดเสกสถิตย์ ทารินทร์” ตามแนวพระราชดำริ เป็นการสืบสาน พระราชปณิธานของสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้การทำเกษตร ปลอดภัย และเกษตรแบบพึ่งพาตนเองอย่างครบวงจร รวมทั้ง นำนวัตกรรมเกษตรรูปแบบใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนสามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารผ่านแหล่งผลิต อาหารปลอดภัย และเป็นแหล่งสร้างงาน สร้างอาชีพ และรายได้ ที่มั่นคงของคนในชุมชนให้สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว อย่างยั่งยืน นำไปสู่การยกระดับความเป็นอยู่และพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

“การทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ของชุมชนและสังคม ควรทำตน เป็นจิตอาสา ทำงานด้วยความเสียสละ มีทัศนคติเชิงบวก และมีความซื่อสัตย์ ต่องานที่รับผิดชอบ จะช่วยสร้าง ความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับ ของผู้ร่วมงานและคนในชุมชนได้”

นายเสกสถิตย์ ทารินทร์ วุฒิวาสาฯ จังหวัดน่าน

“ต้นกล้าคุณธรรม” สร้างผู้นำพอเพียงรุ่นใหม่

“...ปัญหาเปรียบเสมือนแก้วอันมีค่าประจำตัวมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปัญญาเกิดได้จากการฟังครูสอน ได้อ่านประกอบ แล้วนำมาคิดพิจารณาให้ถี่ถ้วน ตามคำพระท่านว่า ปัญญายอมเกิดได้เพราะการฝึกฝน ผู้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แล้ว จะทำประโยชน์แก่สังคมได้ ก็โดยใช้ปัญญาพิจารณาว่า อะไรเป็นประโยชน์และไม่เป็นภัยแก่ตนเองและแก่สังคม...”

พระราชาวาท สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
พระราชทานในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรมงคลครุภรณ์ ณ หอประชุมราชแพทยาลัย
เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๓

จากเส้นทางชีวิตของนายทหารผู้เปลี่ยนบทเรียนความพลาดพลั้ง ในวัยเยาว์สู่ภารกิจสร้าง “รากแก้ว” ให้เด็กไทยด้วยหัวใจของผู้ให้ “พีต้อย” พลตรีอำนาจ จันทรมิระ วุฒิสภาสราคารสมอง จังหวัดปทุมธานี ผู้ตระหนักเสมอว่า “เด็กและเยาวชน” คือ **ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า** จึงมุ่งสอนและให้คำแนะนำผ่านแนวคิดการสอนที่ทันสมัยแต่ไม่ลืม รากเหง้า และปรัชญาที่พร้อมส่งต่อปัญญาความรู้ เพื่อสร้างคนคุณภาพ สู้สังคม สอดคล้องกับพระราชาวาทสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ที่ทรงให้ความสำคัญกับการฝึกฝน และสร้างปัญญาเพื่อให้เกิดประโยชน์ แก่ตน และสังคม

“จากบทเรียนชีวิต สู่ภารกิจสร้างคน” เส้นทางของครุฑวัย ผู้เชื่อมั่นในรากแก้วแห่งเยาวชน

ในสังคมที่มักจะติตราเด็กยุคใหม่ด้วยประโยคที่ว่า “เด็กสมัยนี้...” ตามมาด้วยคำตำหนิและ ข้อเปรียบเทียบมากมาย ยังมีชายคนหนึ่ง que เลือก จะมองต่างออกไป เขาไม่ได้มองว่า เด็ก คือ ปัญหา แต่เขามองว่าเด็ก คือ “ผลผลิต” ของการหล่อหลอม จากคนรุ่นก่อน จึงเป็นหน้าที่ของ “ผู้ใหญ่” ในวันนี้ที่จะต้องส่งต่อคุณธรรม ทักษะชีวิต และความภาคภูมิใจในรากเหง้า เพื่อให้พวกเขาเติบโต เป็นคนคุณภาพที่มีความสุข **พลตรีอำนาจ จันทรมิระ หรือ “พีต้อย”** อดีตนายทหารผู้ผันตัวมาเป็น “ครู” ตลอดชีวิต เป็นผู้ใช้ประสบการณ์ จากการ “เคยล้ม” ในวัยเยาว์ มาเป็นแรงผลักดันในการสร้างโอกาส ให้กับเด็กไทยทั่วประเทศ

ก้าวข้ามความล้มเหลว บทเรียนแรกของการเป็น “นักสู้” พีต้อยเติบโตมาในครอบครัวทหารที่ฐานะไม่ได้ ร่ำรวยนัก ณ จังหวัดนครราชสีมา และเป็นนักเรียนทุน มาโดยตลอด แต่ช่วงชีวิตวัยรุ่นเขาก็เคยเดินก้าวพลาด จนผลการเรียนตกต่ำ ส่งผลให้สอบเข้าโรงเรียนนายร้อย พระจุลจอมเกล้า (จปร.) ไม่ติดตามที่ฝันไว้ในคราวแรก อย่างไรก็ตาม ความล้มเหลวไม่ได้ทำให้เขาหยุดนิ่ง เขาเลือกเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนนายสิบทหารบก และด้วยความมุ่งมั่น เขาสามารถคว้าโควต้าเข้าเรียนต่อที่โรงเรียน นายร้อย จปร. ได้ในที่สุด **ประสบการณ์ช่วงนี้เองที่เป็น บทพิสูจน์ว่า “ความผิดพลาดในอดีตไม่ใช่เครื่องตัดสินอนาคต”** และกลายเป็นต้นทุนสำคัญที่ทำให้เขาเข้าใจ หัวอกของเด็กที่กำลังหลงทางหรือขาดโอกาส

“คนรุ่นใหม่ สร้างได้ ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด” ปรัชญา การทำงานที่ไม่มีวันเกษียณ

จุดเริ่มต้นของการทำงานกับเยาวชนของพีต้อยเกิดขึ้น ที่โรงเรียนนายสิบทหารบก หลังจบการศึกษาและเข้ารับ ราชการที่นี่ เขาได้รับโอกาสให้ไปแนะนำแนวการศึกษา ตามโรงเรียนต่าง ๆ ด้วยลีลาการแนะนำที่สนุกสนาน ทำให้ เป็นที่นิยมของผู้ฟัง นอกจากนี้ ยังเป็นวิทยากรประจำ ค่ายเยาวชนมาตลอดจนเกษียณอายุ ถึงแม้จะเกษียณ ราชการแล้ว แต่ไฟในการทำงานกลับยิ่งโชติช่วงขึ้น

เขาเลือกที่จะทำงานเชิงรุก โดยมองว่าปกติโรงเรียนที่มีความพร้อม และมีทุนทรัพย์เท่านั้น จึงจะส่งเด็กมาฝึกอบรมที่โรงเรียนได้ แต่ในประเทศไทย ยังมีเด็กและเยาวชนอีกจำนวนมากที่ไม่มีโอกาส พี่ต๋อยจึงเลือกที่จะเป็นฝ่ายเดินเข้าหาโรงเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ รวมทั้งศูนย์เด็กและเยาวชน และวัดต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนมุมมองกับเด็กเหล่านั้น พร้อมถ่ายทอดวิชาชีวิตกลับไป เพื่อสร้างผู้นำรุ่นใหม่ในชุมชน/พื้นที่ต่าง ๆ

“Active Learning และ รากไทย” หัวใจของการสร้างคนคุณภาพ

กระบวนการสอนของพี่ต๋อยไม่ได้เน้นการบรรยายที่น่าเบื่อ แต่ใช้รูปแบบ **Active Learning** และการคิดแบบ **Critical Thinking** มาสร้างความสนุกสนาน หลักสูตรจะถูกปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่เรียนอนุบาลจนถึงนักศึกษามหาวิทยาลัย แม้แต่ผู้สูงวัย โดยน้อมนำ**หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** มาใช้ในกระบวนการอบรมและการดำเนินชีวิต คือ **ความพอประมาณ** ด้วยการออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยดูความพร้อมของพื้นที่และเวลาเป็นหลัก **ความมีเหตุผล** การวิเคราะห์ปัญหาของเด็กก่อนเริ่มงานเสมอ โดยสอบถามความต้องการที่แท้จริงจากครู และคนที่เกี่ยวข้อง **การมีภูมิคุ้มกันที่ดี** เน้นภูมิสังคม (Geosocial) ด้วยกิจกรรม “รากไทย” ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรักในครอบครัว ความสามัคคี และการไม่ลืมรากเหง้าของตนเอง โดยมี **“เงื่อนไขความรู้”** และ **“เงื่อนไขคุณธรรม”** เป็นพื้นฐานสำคัญ บน**ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสังคม** อาทิ กิจกรรมสัตว์วิเศษ ที่ให้เด็ก ๆ วาดภาพสัตว์ที่ชอบขึ้นมาใหม่ พร้อมอธิบายว่าสัตว์ชนิดนั้นจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์หรือสังคมได้อย่างไร

สะพานแห่งโอกาส
การแบ่งปันที่ไร้พรมแดน สิ่งที่น่าประทับใจที่สุดในตัวพลตรีอำนาจ คือ **“หัวใจของผู้ให้”** โดยในการลงพื้นที่อบรมแต่ละครั้ง ท่านมักจะไม่เก็บค่าใช้จ่าย หรือหากได้ค่าตอบแทน

วิทยากรมา จะนำเงินเหล่านั้นส่งต่อคืนให้เด็ก ๆ เพื่อเป็นขวัญ และกำลังใจ ปัจจุบัน นอกจากจะเป็นวิทยากรแล้ว ท่านยังทำหน้าที่เป็น

“ผู้ส่งต่อความสุข” โดยการรวบรวมอุปกรณ์การเรียน อุปกรณ์กีฬา และคอมพิวเตอร์ จากภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ไปมอบให้กับโรงเรียนที่ขาดแคลน เพื่อทำลายกำแพงแห่งความเหลื่อมล้ำ และสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ปัญหาแห่งการฝึกฝนสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

วิถีชีวิตและการทำงานของพลตรีอำนาจ เป็นประจักษ์พยานที่สอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า **“ปัญหาเปรียบเสมือนแก้วอันมีค่าประจำตัวมนุษย์ที่สมบูรณ์”** เพราะปัญหาในรูปแบบ “พี่ต๋อย” ไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่ตำรา แต่เป็นปัญหาที่เกิดจากกระบวนการ **“ฟัง อ่าน และคิดพิจารณา”** อย่างถี่ถ้วน ดังจะเห็นได้จากคติประจำใจ

ของท่านที่ว่า **“ครูที่ดี คือ นักเรียนตลอดเวลา”** ซึ่งสะท้อนผ่านการที่ท่านไม่เคยหยุดที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ทั้งจากสื่อโซเชียลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อนำมาปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ

ท้ายที่สุดแล้ว เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าในตัวเอง ฝึกฝนเพื่อพัฒนาทักษะและปัญหาตามที่พี่ต๋อยพยายามปลูกฝัง คือ ปัญหาที่ใช้ **“เฟิ่งพิจารณาว่าอะไรเป็นประโยชน์และไม่เป็นภัยแก่ตนเองและสังคม”** ดังเช่นกิจกรรม **“สัตว์วิเศษ”** ที่ฝึกให้เยาวชนคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และการที่ตัวพี่ต๋อยเองได้อุทิศตนเป็น **“ผู้ส่งต่อความสุข”** นำทรัพยากรไปช่วยเหลือโรงเรียนที่ขาดแคลน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องยืนยันว่า **เมื่อมนุษย์ฝึกฝนปัญหาจนกลมเกลียวกับคุณธรรมแล้ว ผลลัพธ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ การได้ทำประโยชน์เพื่อสังคมอย่างยั่งยืนนั่นเอง**

“กระบวนการ Active Learning และการคิดแบบ Critical Thinking ในการอบรมเยาวชน คือ การนำหลักการที่ว่า “ปัญหาย่อมเกิดได้เพราะการฝึกฝน” มาใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อให้เด็ก ๆ ได้ฝึกแก้ปัญหาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผลลัพธ์ที่ได้จึงไม่ใช่แค่ความรู้ แต่คือการสร้าง “คนรุ่นใหม่” ผู้ซึ่งรู้จักตระหนักในคุณค่าของตนเองและรากเหง้าของชาติ”

พลตรีอำนาจ จันทรนิมะ วุฒิสมาชิก จังหวัดปทุมธานี

ลีลาศวัยเก๋า สร้างสุขหลังเกษียณ

“...ข้าพเจ้าเห็นว่าเรื่องสุขภาพอนามัยนี้เป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตทั้งมวล ดังคำกล่าวที่ว่า จิตใจที่แจ่มใสย่อมอยู่ในร่างกายที่แข็งแรง หากประชาชนมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ ไม่เจ็บไข้ได้ป่วย ก็จะมีสติปัญญาเล่าเรียน ประกอบสัมมาอาชีพ สร้างสรรค์ความเจริญต่าง ๆ ให้บ้านเมือง...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต
เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๑

ตกเย็น สายลมโชยพัดมาเอื่อย ๆ บรรยากาศเริ่มผ่อนคลาย ที่ลานสนาม ด้านนอกอาคารเทศบาลเมืองชัยภูมิ ผู้คนนับสิบมารวมตัวกัน พุดคุย หยอกล้อ ด้วยความคุ้นเคย เสียงดนตรีจากเครื่องเสียงเก่า ๆ ดังขึ้น ทุกคนเริ่มโยกย้ายร่างกายเบา ๆ ตามจังหวะเพลง วอลท์ บิกิน ชะชะซ่า ฯลฯ สีผมหอมกลิ่นแชมพูผิวหนังไม่แต่งตั้งเหมือนวัยหนุ่มสาว พวกเขาคือผู้สูงอายุที่ยังมีจังหวะในหัวใจ มารวมตัวกันอย่างมีความสุขในนาม “ชมรมผู้สูงอายุ กีฬาลีลาศจังหวัดชัยภูมิ” เพื่อสร้างสุขภาพพลานามัยให้แข็งแรง อันเป็นพื้นฐานในการดำรงชีพ ตามแนวพระราชดำรัส

จากเข้าร่วมเพื่อผ่อนคลาย กลายมาเป็นประธานชมรมฯ

นางคณิง ศรีวิชรทนต์ ประธานวุฒิสภาสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเกษียณอายุราชการจากสำนักงานพื้นที่ การประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ เมื่อปี ๒๕๕๖ เกิดความสนใจที่จะทำกิจกรรมผ่อนคลายยามเกษียณ จึงเข้าร่วมกิจกรรมลีลาศของชมรมฯ ช่วงแรก ๆ ไม่ได้เข้าร่วมสม่ำเสมอ จนที่สุด ป้าลออศรี ลุนทา ผู้ร่วมก่อตั้งชมรมฯ ได้ติดต่อพุดคุยกับอาจารย์คณิง โดยขอให้เข้ามารับช่วงต่อเป็นประธานชมรมฯ ในปี ๒๕๖๐ ขณะนั้น ชมรมฯ มีสมาชิกเหลือไม่ถึง ๒๐ คน หลังจากเข้ามาและใช้ความรู้ด้านการจัดสวัสดิการครูและนักเรียน ครั้งเมื่อรับราชการมาบริหารจัดการ ชมรมฯ ก็เริ่มมีความเป็นปึกแผ่นขึ้นมาอีกครั้ง จากการชักชวนบอกปากต่อปาก ผ่านไป ๑๐ ปี สมาชิกค่อย ๆ เพิ่มขึ้น จนปัจจุบันมีเกือบ ๒๐๐ คน โดยในจำนวนนี้มีวุฒิสภา จังหวัดชัยภูมิรวมอยู่ด้วย นอกจากนี้ผู้สูงอายุแล้ว ยังมีสมาชิกที่ไม่ถึงวัยเกษียณมาร่วมกิจกรรมเป็นสีสนั แม้จำนวนไม่มากแต่เป็นการเติมพลังให้กับชาวชมรมฯ ได้เป็นอย่างดี และชมรมฯ จะได้มีผู้รับช่วงต่อไปในอนาคตด้วย

สร้างความสุขหลังเกษียณ ด้วยจังหวะลีลาศ

สถานที่ที่ใช้สำหรับการจัดกิจกรรมของชมรมฯ มีทั้งหมดสองแห่ง โดยแห่งแรก เป็นลานสนามกลางแจ้งที่ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลเมืองชัยภูมิ แม้ทางเทศบาลจะเสนอห้องประชุมติดเครื่องปรับอากาศเพื่อให้การจัดกิจกรรมสะดวกสบายยิ่งขึ้น แต่ทางชมรมฯ เลือกที่จะฝึกซ้อมในพื้นที่เปิดโล่งแทน ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อดึงดูดความสนใจของประชาชนทั่วไปให้เห็นและเข้าร่วมกิจกรรม โดยในแต่ละวันจะมีสมาชิกประมาณ ๒๐ - ๓๐ คน เข้าร่วมการเต้นลีลาศ ซึ่งเริ่มตั้งแต่เวลา ๖ โมงเย็นไปจนถึงประมาณ ๒ ทุ่ม แนวคิดดังกล่าวเป็นความตั้งใจของอาจารย์คณิง ผู้ต้องการให้กิจกรรมนี้เผยแพร่ถึงคนในชุมชนมากที่สุด ส่วนแห่งที่สอง เป็นห้องประชุมในอาคารไว้เบเตย ตั้งอยู่ในตัวเมืองชัยภูมิ ถูกใช้สำหรับจัดกิจกรรมสำคัญประจำเดือนหรือในโอกาสพิเศษ อาทิ งานฉลองเทศกาลปีใหม่ โดยเจ้าของอาคารไว้เบเตยยังรับตำแหน่งประธานที่ปรึกษาของชมรมฯ อีกด้วย กิจกรรมในแห่งที่สองนี้มีสมาชิกเข้าร่วมประมาณ ๖๐ - ๗๐ คน โดยสมาชิกทุกคนร่วมกันออกค่าใช้จ่ายในการเช่าห้อง และมีมาพร้อมชุดลีลาศที่สวยงาม พลิ้วไหว และสง่างาม ทำให้บรรยากาศเต็มไปด้วยความสุขและรอยยิ้ม

เดิมการฝึกฝนการเต้นลีลาศของสมาชิก เคยจ้างอาจารย์มืออาชีพมาสอน แต่มีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง จนในที่สุดสมาชิกไม่สามารถจ่ายได้ จึงได้ปรับเปลี่ยนมาเริ่มสอนกันเอง โดยสมาชิกที่มีความสามารถ ๓ - ๔ คน ช่วยกันแกะจังหวะท่าเต้นจากสื่อโซเชียลมีเดีย อาทิ YouTube เมื่อฝึกฝนจนชำนาญแล้วจึงมาฝึกซ้อมให้กับเพื่อนสมาชิก บางคนมีความสามารถถึงขนาดไปแข่งกีฬาลีลาศผู้สูงอายุระดับประเทศ ที่จังหวัดขอนแก่นได้ นอกจากนี้ ในแต่ละวันสมาชิกจะนำอาหารมารวมรับประทานอย่างเอร็ดอร่อย สร้างความสุข ความเบิกบานใจ นับว่าลีลาศเป็นกีฬาและสันทนาการที่มีประโยชน์ เหมาะสมกับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ตั้งแต่เยาวชนถึงผู้สูงอายุ เพราะเป็นกีฬาที่ไม่ต้องใช้กำลังให้มีการบาดเจ็บ และยังช่วยสร้างเสริมสุขภาพทางกายและจิตใจ ตลอดจนด้านอารมณ์ นอกจากนี้ เพลงที่ใช้เต้นลีลาศเสมือนเป็นดนตรีบำบัด หรือ Music Therapy ซึ่งใช้ฟื้นฟูร่างกาย จิตใจในเวลาเดียวกัน สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุคลายจากการซึมเศร้าได้

โปร่งใส เสียสละ พาชมรมฯ ยังยืน

อาจารย์คนึงกล่าวถึงหลักการในการจัดการชมรมฯ เริ่มจากการมีเป้าหมาย คือ การลดปัญหาการติดบ้าน ติดเตียง และเติมเต็มชีวิตไม่ให้ผู้สูงอายุรู้สึกโดดเดี่ยว ซึ่งไม่เพียงแต่การเต้นลีลาศ แต่ยังต่อยอดเพื่อจัดสวัสดิการภายในกลุ่มสมาชิก โดยชมรมฯ ได้หารายได้หมุนเวียนผ่านกิจกรรมวงแชร์แบบไม่มีดอกเบี้ย ซึ่งมีทั้งหมด ๕ วง แต่ละวงมีสมาชิก ๑๑ คน รวมทั้งหมด ๕๕ คน จ่ายเงินค่ามีโต๊ะ ๕๐๐ บาท กิจกรรมนี้ดำเนินไปด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม มีเงินเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่าย เช่น ค่าเช่าห้องประชุมอาคารไรโบเตยที่ใช้จัด

กิจกรรม ครั้งละประมาณ ๔,๕๐๐ บาท อีกทั้ง ยังครอบคลุมค่าอาหารสมาชิกคนละ ๑๕๐ บาท รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินงาน สำหรับสถานที่ของเทศบาลนั้น ได้รับการสนับสนุนโดยไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม และยังได้รับเงินบริจาคจากสมาชิกที่มีความพร้อมทางการเงินเป็นครั้งคราว สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงถึงความเสียสละและความร่วมมือจากทุกคน ทำให้กิจกรรมสามารถก้าวเดินต่อไปได้อย่างมั่นคงมานานกว่า ๑๐ ปี ยิ่งไปกว่านั้น ชมรมฯ ยังจัดสวัสดิการเพื่อดูแลสมาชิกในกรณีที่เจ็บป่วย โดยไม่ว่าจะพักรักษาตัวอยู่โรงพยาบาลหรือพักฟื้นที่บ้าน ทางชมรมฯ จะมีการเยี่ยมเยียนดูแลทุกคน พร้อมทั้งมอบกระเช้าของฝากซึ่งมีมูลค่าไม่น้อยกว่า ๕๐๐ บาท เพื่อเป็นกำลังใจให้สมาชิกกลับมาแข็งแรงโดยไว

อาจารย์คนึง ฝากว่า ถึงแม้ว่าสมาชิกจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นจนเป็นหลักร้อยคน แต่ระหว่างทางก็มีอุปสรรคอยู่บ้าง อาทิ เมื่อสมาชิกสูงอายุขึ้นก็ไม่สะดวกเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรม หรือบางท่านเสียชีวิตไป แต่สมาชิกที่เหลือก็ยังมีกำลังใจที่จะร่วมกันสร้างประโยชน์ โดยเฉพาะ **ตนเอง ในฐานะวุฒิสมาชิกคนแรก มีความภาคภูมิใจอย่างยิ่งที่ได้ทำงานเพื่อส่วนรวม สนองพระดำริของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในการนำความสามารถด้านบริหารจัดการสวัสดิการครูและนักเรียนของตนเอง มาใช้บริหารขับเคลื่อนชมรมฯ เพื่อสังคมส่วนรวม**

“การเต้นลีลาศของผู้สูงอายุเป็นกิจกรรมที่ช่วยป้องกันสมองเสื่อม และสร้างสุขภาพจิต สุขภาพกายให้ห่างไกลโรค เป้าหมายหลักของชมรมฯ คือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุ เพื่อให้ไม่กลายเป็นผู้สูงอายุที่โดดเดี่ยว สร้างสุขภาพที่ดีทั้งสุขภาพใจ สุขภาพกาย ด้วยจังหวะ ส่งผลให้ร่างกายมีความตื่นตัว จิตใจมีความสุข”

นางคนึง ศรีวัชรานนต์ ประธานวุฒิสมาชิก จังหวัดชัยภูมิ

มิวเซียม ปะพวน ปากพลี: การยกระดับ อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่น

“...ประชาชนไทยของเรา เปรียบเสมือนคลังเก็บรักษาศิลปวัฒนธรรมของชาติ
อย่างแท้จริง เพียงแค่ให้เขามีโอกาสแสดงออกในคุณค่าของเขาเท่านั้น...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต
เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๓๑

ไทพวน หรือ ไทพวน เป็นชาติพันธุ์ในกลุ่มไทยน้อย^๑ ในลุ่มน้ำโขง
ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่ “เมืองพวน” ปัจจุบัน คือเมืองคุน แคว้นเชียงขวาง
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อมาในสมัยกรุงธนบุรีและ
กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้มีการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย
โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียง “บ้านท่าแดง” อำเภอปากพลี จังหวัด
นครนายก วัฒนธรรมไทยพวนจึงได้ผสมเข้ากับวิถีท้องถิ่นจนกลายเป็น
อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชน และเป็นหนึ่งในศิลปวัฒนธรรม
ของไทยที่มีคุณค่า

วุฒิอาสา จังหวัดนครนายก: ผู้พลิกฟื้น คืนชีวิตให้กับวัฒนธรรมไทยพวน

นายบรรจง มงคลยง และว่าที่ร้อยตรี
ชาติชาย ยอดมิ่ง วุฒิอาสาธนาคารสมอง
จังหวัดนครนายก ในฐานะลูกหลาน
ของชาวไทยพวน และประธานและ
กรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภอปากพลี
จังหวัดนครนายก ได้เห็นถึงคุณค่า
ของวัฒนธรรมของไทยพวนที่สืบทอดกันมายาวนานกว่า
๒๐๐ ปี จึงเริ่มประสานความร่วมมือกับสถาบันหลักในชุมชน

ตามแนวคิดพลัง “บวร” (บ้าน - วัด - โรงเรียน/ราชการ)
โดยร่วมมือกับพระครูวิริยานุโยค (สมบัติ บุญประเสริฐ)
เจ้าอาวาสวัดฝางคลอง เทศบาลตำบลเกาะหวาย และชุมชน
ไทยพวนในตำบลเกาะหวาย จัดตั้ง “พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน
ไทยพวน” ในปี ๒๕๔๑ โดยในระยะแรก ได้ประชาสัมพันธ์
เชิญชวนให้ชุมชนนำเครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ประกอบ
อาชีพมาจัดแสดงไว้ที่วัดฝางคลอง ต่อมาได้เข้าร่วมโครงการ
ศูนย์วัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน และได้รับการสนับสนุนจาก
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)^๒ ผ่านการทำงานวิจัย
เพื่อท้องถิ่น^๓ ในการจัดการองค์ความรู้ให้เป็นระบบ และยกระดับ
เป็น “ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชวัดฝางคลอง” ภายใต้โครงการ
ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช เพื่อเป็นศูนย์รวมความรู้และกิจกรรม
การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และเฉลิมพระเกียรติพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยภายในแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่
(๑) ส่วนนิทรรศการ อาทิ นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ และฮีรอน
ไทยพวน (๒) ส่วนกิจกรรม อาทิ ห้องเล่าเรื่องเมืองนครนายก

^๑ ไทยน้อย หรือ ไทน้อย คือ กลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลไท ซึ่งมีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำโขง ครอบคลุมพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ประเทศลาว
จนถึงลุ่มแม่น้ำดำ -แดงในประเทศเวียดนาม และตอนใต้ของจีน มีวัฒนธรรมการปลูกเรือนแบบยาวลึก และไม่มีการเล่นระดับหรือโครงสร้างที่ซับซ้อนมาก ในส่วนของสถาปัตยกรรม
ชั้นสูงมีการประดับตกแต่งค่อนข้างน้อย เน้นความอ่อนช้อยของศิลปะ โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่จัดอยู่ในตระกูลไทน้อย เช่น ไทลาว ไทดำ (ลาวโซ่ง) ไทขาว ไทแดง และไทพวน
(ลาวพวน) เป็นต้น มีการใช้ภาษาตระกูลไท-กะได และอักษรไทน้อย (อักษรลาวโบราณ) ซึ่งเป็นรากฐานของอักษรลาวที่ใช้กันในปัจจุบัน

^๒ ปัจจุบัน คือ สำนักงานส่งเสริมวิทยาศาสตร์ การวิจัย และนวัตกรรม (สกว.)

^๓ โครงการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยพวนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

และชุมชนปากพลี และ (๓) ส่วนการบริการ โดยได้ส่งเสริมให้ชุมชน นำอาหารพื้นถิ่นและผลิตภัณฑ์ชุมชน อาทิ ผ้าทอ และยาสมุนไพร มาจำหน่ายและให้บริการแก่นักท่องเที่ยวภายในพิพิธภัณฑ์

มิวเซียม ปะพวน ที่ปากพลี: จากพื้นที่ จัดแสดง สู...พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ที่มีชีวิต

ในปี ๒๕๖๓ ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชฝั่งคลองได้เข้าร่วม “โครงการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ภูมิภาคเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวภาคตะวันออก”

ภายใต้การสนับสนุนของสถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ (มิวเซียมสยาม) เพื่อยกระดับแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นสู่การเป็นพิพิธภัณฑ์ แห่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ตามแนวคิด Discovery Museum^๔ ได้ปรับโฉมศูนย์วัฒนธรรมฯ ให้มีความทันสมัย มีชีวิตชีวา และมีระบบบริหารจัดการในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ภายใต้ชื่อ “มิวเซียม ปะพวน ที่ปากพลี” พร้อมปรับเนื้อหา และรูปแบบการจัดนิทรรศการเป็นรูปแบบ Storytelling และสื่อ Interactive โดยการใช้เสียงบรรยายประกอบ การใช้ ภาษาไทยปนร่วมกับภาษาถิ่นอื่น และการเล่าเรื่องผ่านการ์ตูน Animation “ตำนานรักเจ้าจอมนางกลอย” รวมทั้งพัฒนา ศักยภาพคนในพื้นที่และคนรุ่นใหม่ให้สามารถเป็นวิทยากร/ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น ถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยพวนให้แก่ผู้มาเยือน ได้อย่างสร้างสรรค์

ต่อยอดคุณค่า สู...การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์: ไป กะ เลอ ดี ไทยพวน ปากพลี ดี เนื้อ

เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยพวนให้คงอยู่คู่กับอำเภอปากพลี และจังหวัดนครนายกอย่างยั่งยืน วุฒิวาสา และเครือข่ายพลัง “บวร” จึงร่วมกันจัดตั้ง “ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทยพวนตำบลเกาะหวาย”^๕ เพื่อพัฒนาพื้นที่สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ชัดเจน โดยออกแบบโปรแกรมและเส้นทาง การท่องเที่ยวที่ยืดหยุ่น เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและทุนทางวัฒนธรรม

ของชุมชนอย่างกลมกลืน เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด ควบคู่กับสร้างอาชีพ และรายได้แก่ชุมชน โดยมีการจัดโปรแกรม

ท่องเที่ยว ๓ รูปแบบ ได้แก่ (๑) เที่ยวครึ่งวัน “ปั่นนำเฮฮาชาวไทยพวน” (๒) เที่ยว ๑ วัน “ปั่นไปไทยพวนกับเพื่อนวัยเก๋า” และ (๓) เที่ยว ๒ วัน ๑ คืน “วัยรุ่นนุสศอยอดนักปั่น” โดยมีการต้อนรับนักท่องเที่ยว ด้วยพิธีบายศรีสู่ขวัญ การผูกข้อมือด้วยด้ายมงคล และนำนักท่องเที่ยว ปั่นจักรยานเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้สำคัญ อาทิ การแสดงลำตัด และฉ่อย และการทอผ้าไทยพวนที่วัดฝั่งคลอง การทำปลาตุสมุนไพรรอบบ้านครุหลอด เรียนรู้ประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ สงกรานต์ไทยพวน (สุดเสื่อสุดผ้า) ภาษาพวน วิถียกยอ และการทำขนมตาดกระทะพร้อมพักโฮมสเตย์ที่บ้านป่าสุริย์ ซึ่งสะท้อนการผสมผสานการอนุรักษ์ วัฒนธรรมเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนด้วยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กล่าวได้ว่า ความสำเร็จของการพัฒนา “มิวเซียม ปะพวน ที่ปากพลี” ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่จัดแสดง วัตถุ หรือนิทรรศการเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม แต่ยังสามารถต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมไปสู่การสร้างรายได้และมูลค่าเพิ่ม ด้านการท่องเที่ยวแก่ชุมชนไทยพวนในตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี และขยายผลสู่ระดับจังหวัด และภาคตะวันออก โดยชมรมฯ ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (รางวัลกินรี) ประเภทแหล่งท่องเที่ยว สาขาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระดับยอดเยี่ยม ในปี ๒๕๖๔ รวมทั้งยังเป็นต้นแบบของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไทยพวนที่พัฒนาเป็น “พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ที่มีชีวิต” ของภาคตะวันออก

“การฟื้นคืนวัฒนธรรมประเพณี วิถีถิ่นกลับคืนมา เป็นตัวชี้วัดที่ไม่สามารถประเมินค่าเป็นตัวเลข หรือ จำนวนได้ แต่เป็นความภาคภูมิใจ และความสุขทางใจของคนในชุมชน”

ว่าที่ร้อยตรี ชาติชาย ยอดมิ่ง วุฒิวาสา จังหวัดนครนายก

^๔ พิพิธภัณฑ์แห่งการเรียนรู้สร้างสรรค์ (Discovery Museum) มุ่งสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ ผ่านกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง การทดลองทำและการมีส่วนร่วมอย่างสนุกสนานและเพลิดเพลิน (Play and Learn: PLERN) เพื่อสร้างสำนึกและความตระหนักรู้ในอัตลักษณ์ของตนเอง ชุมชน และสังคมโลก

^๕ ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทยพวนตำบลเกาะหวาย ประกอบด้วย ๔ ชุมชน ในพื้นที่ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี ได้แก่ (๑) บ้านฝั่งคลอง (๒) บ้านใหม่ (๓) บ้านเกาะหวาย และ (๔) บ้านท่าแดง

ป่าชายเลน...

สถานอนุบาลสัตว์น้ำ โรงเรียนธรรมชาติของชุมชน

“...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็สอนข้าพเจ้าอยู่เสมอว่า ป่าชายเลนนี้ให้ช่วยกันระวังรักษา เพราะป่าชายเลนนี้เหมือนสถานอนุบาลของสัตว์น้ำเล็ก ๆ ตอนที่ค้ำยังเล็ก ๆ ไม่สามารถเลี้ยงตัวได้ การที่มีป่าชายเลนนี้ ก็ทำให้ค้ำเลี้ยงตัวได้ และรอดชีวิตเป็นปลาใหญ่ขึ้นมา เป็นกุ้งใหญ่ ปูใหญ่ เจริญเติบโต แล้วก็ไปเป็นอาหารของมนุษย์ต่อไป แต่ถ้าไม่มีป่าชายเลนแล้ว พันธุ์ปลา พันธุ์กุ้ง พันธุ์ปู ก็คงจะค่อย ๆ สูญไป...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
พระราชทานแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล
ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต
เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๖

“ป่าชายเลน” เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ และวิถีชีวิตของคนในชุมชนชายฝั่ง เนื่องจากช่วยรักษาสมดุลของธรรมชาติ ทั้งเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ ช่วยชะลอความรุนแรงของคลื่นลม และป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง รวมทั้งเป็นแหล่งดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และกักเก็บก๊าซเรือนกระจกที่ก่อให้เกิดภาวะโลกร้อน ปัจจุบันป่าชายเลนของไทยกำลังเผชิญกับปัญหาความเสื่อมโทรมและมีพื้นที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการขยายตัวของชุมชนเมือง การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อคงไว้ซึ่งฐานทรัพยากรที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ให้มั่นคงและยั่งยืน

ป่าชายเลนเปลี่ยนไป วิถีชุมชนชายฝั่งก็เปลี่ยนตาม

ชุมชนบ้านบางบ่อล่าง ตำบลบางแก้ว อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง ติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย เป็นที่ราบลุ่ม มีสภาพเป็นป่าชายเลน และมีคลองบางบ่อไหลผ่านพื้นที่ป่าชายเลนลงสู่ทะเล ในอดีตชุมชนบ้านบางบ่อล่างมีระบบนิเวศป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านและทำนาเกลือ ต่อมาในช่วงปี ๒๕๒๖ - ๒๕๓๒ มีการเปลี่ยนพื้นที่ป่าชายเลนและพื้นที่นาเกลือไปเป็นบ่อเลี้ยงกุ้งกุลาดำและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมากขึ้น ส่งผลให้พื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรมและลดลงอย่างรวดเร็ว ความเสียหายที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติอย่างมาก ทั้งความหลากหลาย

ของสัตว์น้ำที่ลดลง ชาวประมงขาดรายได้จากการทำประมงพื้นบ้าน และปัญหาน้ำทะเลกัดเซาะชายฝั่ง ทำให้บ้านเรือนได้รับความเสียหาย และจำเป็นต้องอพยพย้ายที่อยู่อาศัย กลายเป็นปัญหาที่สะสมมายาวนานกว่า ๒๐ ปี

จุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหา การกัดเซาะชายฝั่งโดยชุมชน

ในปี ๒๕๕๑ นายวิสูตร นวมศิริ วุฒิสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสมุทรสงคราม หรือที่คนในชุมชนรู้จักกันในนาม “ผู้ใหญ่แดง” ในฐานะผู้นำชุมชน ได้เล็งเห็นถึงปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งที่ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงริเริ่มชักชวนคนในชุมชนเข้ามาร่วมกันคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง กระบวนการเรียนรู้เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มเดินทางไปศึกษาดูงานการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งในหลายพื้นที่ โดยมีแนวทาง

ที่หลากหลาย อาทิ การใช้แนวหิน เสาคอนกรีต และไม้กรอกทราย สูดท้ายคนในชุมชนมีความเห็นร่วมกันว่าวิธีการดังกล่าวยังไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ นายวิสูตรจึงมุ่งค้นหาแนวทางที่แตกต่างออกไป จนได้พบการทำ “แนวรั้วไม้ไผ่ชะลอคลื่น” ในจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีลักษณะพื้นที่ใกล้เคียงกันและใช้งบประมาณไม่มากนัก รวมทั้งเอื้อต่อการฟื้นฟูระบบนิเวศในระยะยาว หลังจากได้เรียนรู้วิธีการปักไม้ไผ่ลงทะเล จึงมีความตั้งใจอยากนำกลับมาทดลองทำในพื้นที่ของตนเอง แต่การเริ่มต้นในระยะแรกไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากชุมชนยังมีข้อจำกัดด้านเงินทุนในการดำเนินการ นายวิสูตรได้ประสานงานกับหลายภาคส่วนเพื่อขอรับการสนับสนุนแต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ จนกระทั่งได้รับทุนตั้งต้นจากจังหวัดและระดมทุนเพิ่มเติมจากคนในชุมชน โดยการปักไม้ไผ่ต้องอาศัยแรงงาน เวลา และความอดทนอย่างมาก นายวิสูตรได้ชักชวนคนในชุมชนมาลงแรงช่วยกันทำ ควบคู่กับการปลูกป่าชายเลน อาทิ ต้นแสมดำ โกงกาง และแสมขาว ด้วยความหวังว่า จะสามารถฟื้นฟูป่าชายเลนให้กลับมาเป็นกำแพงธรรมชาติที่ช่วยลดความรุนแรงของคลื่นลมและปกป้องแนวชายฝั่งของชุมชนอีกครั้ง

ฟื้นฟูป่าชายเลน: พื้นค้ำวิถีชีวิตของชุมชน

จากความมุ่งมั่นลงมือทำและสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องของนายวิสูตร ได้ก่อให้เกิดการรวมตัวของคนที่มีความคิดในการดูแลและอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยในปี ๒๕๕๓ ได้มีการจัดตั้ง “กลุ่มอนุรักษ์พัฒนาป่าชายเลน” ประกอบด้วยสมาชิกประมาณ ๒๐ คน และจัดตั้ง “กองทุนธนาคารต้นไม้” จากเงินบริจาคและเงินเดือนส่วนหนึ่ง เพื่อใช้เป็นทุนในการเพาะพันธุ์กล้าไม้และบำรุงรักษาป่าชายเลน โดยใช้เวลากว่าหลายปีในการฟื้นฟูพื้นที่ป่าให้เติบโตภายใต้การดูแลและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เมื่อระบบนิเวศกลับมาอุดมสมบูรณ์ ป่าชายเลนกลายเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำหลากหลายชนิด ทำให้คนในชุมชนที่ประกอบอาชีพทำประมงพื้นบ้านและนากลิ่มีรายได้ดีขึ้น เนื่องจากสามารถพึ่งพาทรัพยากรในท้องถิ่นได้ตามวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน

การต่อยอดคุณค่าป่าชายเลนสู่พื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน

นายวิสูตรยังคงมุ่งมั่นทำแนวรั้วไม้ไผ่ชะลอคลื่นโดยมีความยาวรวมกว่า ๑,๘๐๐ เมตร และมองเห็นโอกาสในการต่อยอดคุณค่าของป่าชายเลนให้เป็นมากกว่าทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการพัฒนาทางเดินศึกษาธรรมชาติ และขยายไปสู่การจัดตั้ง “โรงเรียนธรรมชาติป่าชายเลน” ให้เป็นพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและผู้สนใจทั่วไป โดยนายวิสูตรเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมมาจากการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศชายฝั่ง รวมทั้งจัดให้มีกิจกรรมปลูกป่าชายเลน การเก็บขยะ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อาทิ พายเรือศึกษาธรรมชาติและชมวิถีชีวิตของคนชุมชนริมคลองบางบ่อ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของป่าชายเลน

นอกจากนี้ ยังได้นำภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนในการทำน้ำปลา มาต่อยอดสร้างอาชีพ โดยการแปรรูป “ปลาแช่เย็น” หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ปลาอกแล้” ซึ่งเป็นปลาท้องถิ่นที่พบในพื้นที่ป่าชายเลน เฉพาะในช่วงฤดูหนาว นำมาหมักกับเกลือขาวในโถงดินเผาเป็นเวลา ๑ ปี พร้อมทั้งพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แบรนด์ “น้ำปลาตราผู้ใหญ่มาก” สามารถสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนและเป็นทุนในการดูแลป่าชายเลนต่อไป

“ผมที่ทำงานเรื่องพวกนี้ เมื่อก่อนไม่ค่อยเข้าใจ แต่พอมาทำแล้วเข้าใจ รู้สึกภูมิใจที่เกิดมา อย่างน้อยเราได้สืบสานพระราชดำริของท่าน ทำป่าชายเลนไม่ใช่จะราบรื่น มันมีทั้งทุกข์ทั้งอะไรอะไเยะไปหมดเลย แต่ว่าสุดท้ายแล้วที่เป็นกำลังใจเราก็คือ คำสอนของพระองค์ท่าน”

นายวิสูตร นวมศิริ วุฒิสมาชิก จังหวัดสมุทรสาคร

วิสาหกิจชุมชนชาวนาพัทลุง: ข้าวสังข์หยด GI ต้นแบบการสร้างมูลค่าให้เกษตรกร

“...ในการรวมตัวกันเพื่อทำงานต่าง ๆ นั้น ย่อมจะมีปัญหาเกิดขึ้นบ้าง แต่ปัญหาใด ๆ ก็ย่อมขจัดเสียได้โดยอาศัยความสามัคคีเป็นคุณธรรม ที่จะร้อยรัดให้ทุกคนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขอเพียงแต่ละคนไม่ยึดถือ อัตตา คือตัวตนของผู้หนึ่งผู้ใดเป็นส่วนใหญ่เท่านั้น...”

พระราชดำรัส สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง
พระราชทานในพิธีเปิดการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ของสภาสตรีแห่งชาติฯ ณ หอประชุมมนังคศิลา
เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๓๐

การมีความสามัคคี และร่วมมือกันดังเช่นการรวมกลุ่ม เป็นวิสาหกิจชุมชนเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสนับสนุนการสร้างเศรษฐกิจฐานราก การจะประสบความสำเร็จไม่ได้เริ่มจากเงินทุน แต่เริ่มจากคนที่ลุกขึ้นมาทำ “วิสาหกิจชุมชนชาวนาพัทลุง” สะท้อนพลังผู้นำชุมชนและการรวมกลุ่มของเกษตรกรที่นำข้าวพื้นเมืองอย่าง “ข้าวสังข์หยด” มาต่อยอดด้วยองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนวัตกรรม จนสามารถเปลี่ยนข้าวพื้นบ้านให้กลายเป็นสินค้าคุณภาพระดับประเทศ จนกลายเป็นต้นแบบการสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับชุมชน

จากปัญหา สู่วิสาหกิจชุมชนชาวนา

จากเกษตรกรรายย่อยที่ทำนาข้าวแบบต่างคนต่างทำ ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตราคาข้าวตกต่ำ จึงรวมกันเป็นกลุ่มชาวนา ในปี ๒๕๔๐ เพื่อแก้ปัญหาจากต่างคนต่างทำ ให้เป็นการรวมกลุ่ม เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง จนกระทั่งปี ๒๕๖๑ เปลี่ยนไปเป็น **วิสาหกิจชุมชนชาวนาพัทลุง** ตั้งอยู่ใน ต.ท่ามิหรำ อ.เมืองพัทลุง จ.พัทลุง ซึ่งวิสาหกิจนี้มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ส่งเสริมอำนาจการต่อรองราคา เชื่อมโยงกระบวนการผลิต - การตลาด และสร้างมูลค่าให้ผลผลิตข้าว ผ่านการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาข้าวพันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ ข้าวสังข์หยด

ให้ได้รับความนิยมน้อยอย่างแพร่หลาย โดยเป็นข้าวสายพันธุ์แรกที่ได้รับ การรับรองให้เป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของจังหวัดพัทลุง อีกทั้ง ยังมีคุณค่าทางโภชนาการสูง โดยมีนายวิสุทธิ์ วิบูลย์พันธุ์ วุฒิสภาสมาชิกรัฐสภา จังหวัดพัทลุง เป็นประธานและแกนนำในการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าว จากระยะแรกที่มีสมาชิก ๑๘ ครัวเรือน พื้นที่ปลูก ๓๐๐ ไร่ ปัจจุบันขยายเป็น ๗๔ ครัวเรือน พื้นที่ปลูกกว่า ๗๕๐ ไร่

การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อความยั่งยืน

บทบาทของวิสาหกิจชุมชน ชาวนาเริ่มจากการรับซื้อข้าวเปลือก จากเกษตรกรและแปรรูป เป็นข้าวสาร ก่อนพัฒนาสู่ การทำนาแบบปลอดสารพิษควบคู่ การใช้เทคโนโลยีและการรับซื้อ ข้าวในระบบประกันราคาที่สูง กว่าตลาดทั่วไป โดยวุฒิสภาฯ นอกจากจะสนับสนุนให้เกิด **การรวมกลุ่มแล้ว** ยังให้คำแนะนำ และองค์ความรู้ด้านการทำนา

แบบปลอดสารพิษ ผสมผสานกับการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ
แก่สมาชิกเกษตรกร เน้นกระบวนการทำนาแบบยั่งยืน อาทิ การลดการใช้สารเคมี ปลูกพืชบำรุงดิน และลดต้นทุนการผลิตที่เป็นแนวทางที่จะช่วยแก้ปัญหาได้หลายด้าน เช่น การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด การปรับปรุงประสิทธิภาพในการปลูกพืช การบริหารจัดการการใช้พื้นที่เพื่อการเกษตร เป็นต้น โดยเฉพาะ **“ข้าวสังข์หยดพัทลุง”** จึงเป็นหนึ่งในสายพันธุ์ข้าวที่ได้รับการสนับสนุนให้มีการปลูกแบบอินทรีย์ เนื่องจากเป็นพันธุ์พื้นเมืองที่มีความต้านทานโรคและแมลงศัตรูพืชสูง ทำให้ง่ายต่อการดูแลด้วยวิธีทางชีวภาพ มีลักษณะพิเศษ คือ มีสีแดงเข้ม มีรสชาติมัน กลิ่นหอม นุ่ม และอุดมไปด้วยสารอาหาร เป็นสินค้าที่ขายดีที่สุด และสร้างรายได้ให้กับชุมชนช่องทางหนึ่ง

กว่าจะเป็นข้าวสังข์หยด ตราวิบูลย์พันธ์

วิสาหกิจชุมชนชาวนาพัทลุง ประสบความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยได้รับการส่งเสริมจากกรมการข้าว ทั้งในเรื่องของการวิจัยและพัฒนาพันธุ์ข้าว รวมทั้งการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวท้องถิ่นของภาคใต้ที่ปลูกมานานกว่า ๑๐๐ ปี ซึ่งความโดดเด่นในการปลูกข้าวสังข์หยด เกิดจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ของเมืองลุ่มแม่น้ำทะเลสาบสงขลา จึงมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยการทับถมของตะกอนลำน้ำซึ่งไม่ใช่เฉพาะการปลูกที่ใส่ใจเท่านั้น แต่การจัดการมาตรฐานเป็นอีกประเด็นที่วิสาหกิจชุมชนฯ ให้ความสำคัญในการดูแลคุณภาพตั้งแต่การปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว ผลผลิตจากวิสาหกิจชุมชนชาวนาพัทลุงดังกล่าวจึงผ่านระบบจัดการคุณภาพที่หลากหลาย ได้แก่

มาตรฐานสินค้าเกษตรการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว (GAP: Good Agricultural Practice of Rice Production) ควบคู่กับความเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ดีต่อสุขภาพผู้บริโภค ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง นอกจากนี้ ยังผ่านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้มาตรฐาน อย. ได้รับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัยจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และได้รับการคัดสรรตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี ๒๕๖๗ ให้ข้าวสังข์หยดสังข์หยด และข้าวกล้องสังข์หยดตราวิบูลย์พันธ์ เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ ๕ ดาว ประเภทอาหาร

ต้นแบบสร้างมูลค่า “ข้าวสังข์หยด GI” สร้างรายได้ให้เกษตรกรอย่างยั่งยืน

วิสาหกิจชุมชนชาวนาพัทลุง ทำให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งทุนสามารถพึ่งพาตนเองได้จากการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรด้วยนวัตกรรม ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีรายได้มั่นคงเพิ่มการจ้างงานคนรุ่นใหม่กลับมาสานต่ออาชีพยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ชุมชนเข้มแข็ง เกิดการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวท้องถิ่น และเป็นแหล่งเรียนรู้แก่ประชาชนในจังหวัด รวมทั้ง

ผู้ที่สนใจมาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ยังมีความพร้อมในการผลิตเพื่อรองรับการบริโภคด้วยกำลังการผลิตที่สูงผ่านผลิตภัณฑ์ข้าวที่ออกสู่ตลาดภายใต้ **“แบรนด์วิบูลย์พันธ์”** ซึ่งมุ่งใช้กลยุทธ์ที่สำคัญทั้งความเป็นข้าวพรีเมียม ความเป็นสินค้าอินทรีย์ที่ผลิตจากแหล่งเพาะปลูกคุณภาพไม่ใช้สารเคมี รวมทั้งมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาเพิ่มมูลค่าข้าวในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อส่งต่อไปถึงผู้บริโภค ได้แก่ ข้าวบรรจุถุงสุญญากาศ และยังได้ผลักดันผลิตภัณฑ์ข้าวให้ก้าวสู่สินค้าโมเดิร์นเทรดสำหรับผู้ประกอบการห้างค้าปลีกและค้าส่ง เพื่อนำไปจัดจำหน่าย อาทิ ห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์ ทุกสาขาทั่วประเทศ พร้อมเดินหน้ายกระดับผลิตภัณฑ์ข้าวผ่านกลยุทธ์ทางการตลาดที่ครบวงจร มีการจัดจำหน่ายผ่านออนไลน์ อาทิ เฟซบุ๊ก เพื่อให้ผู้บริโภคเข้าถึงสินค้าได้ง่ายเพิ่มขึ้น

“วิสาหกิจชุมชนชาวนาพัทลุง ผลิตและแปรรูปข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง โดยมีจุดมุ่งหมายในการผลักดันให้เกิดนโยบายระดับจังหวัด ๑ วิสาหกิจ ๑ ผลิตภัณฑ์สู่ความเป็นชุมชนต้นแบบ ชุมชนเข้มแข็ง นำความสุขสู่เกษตรกร”

นายวิสุทธิ์ วิบูลย์พันธ์ วุฒิสมาชิก จังหวัดพัทลุง

คอลัมน์ “ก้าวทันโลก”

โดย ธรรมรักษ์ การพิศิงก์

กสิกรรม มพท. ประธานมูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบาย และประธานคณะกรรมการฝ่ายวิชาการ สมาคมข้าราชการ ออสเตรเลียแห่งประเทศไทย

บันทึกคนสภาพัฒน์

ความรู้ของคนเรา นักวิชาการเขาว่ามีอยู่สองแบบ แบบหนึ่งเรียกว่า ความรู้ที่ชัดแจ้ง หรือ Explicit Knowledge และอีกแบบที่เรียกว่า Tacit Knowledge หรือความรู้ในตัวตนของแต่ละคนจากประสบการณ์ในชีวิตจริง ชีวิตตลอดเวลาการทำงานของผมที่สะพานขาว สอนให้รู้ว่าการประสานงาน ร่วมกับเพื่อนร่วมงานทั้งภายในหน่วยงานเดียวกัน และภายนอกให้ทำงาน สอดคล้องไปในทิศทาง/เป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนร่วมกัน ไม่ใช่ของง่าย ๆ เลย เพราะการพัฒนาประเทศครอบคลุมเรื่องหลายสาขาวิชาการ มากมายหลายด้าน ทั้งเศรษฐกิจ และสังคม มีทั้งเรื่องที่เป็นนามธรรม จับต้องวัดผลสำเร็จยาก แม้จะสำคัญมาก แต่วางแผนยาก ดังคำกล่าวที่ว่า What does matter cannot be measured and planned ?

ส่วนใหญ่แล้ว มักเป็นเรื่องทางสังคม ทางด้านการพัฒนาจิตใจ ศิลธรรม จริยธรรม ศาสนา วัฒนธรรม ค่านิยม อุดมการณ์ ทั้งหลายทั้งปวง ส่วนทางด้านเศรษฐกิจมีความเป็นรูปธรรม วิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วัดผลออกมาได้อย่างเป็นรูปธรรม แถมยังมีแบบจำลองเป็นสูตรเศรษฐคณิตศาสตร์ของภาพรวมทางเศรษฐกิจที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ มาอธิบายและทำนายพฤติกรรมของคนในสังคม ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ออกมาเป็นตัวเลข ชั่งตวงวัดกันได้ ค่อนข้างจะแม่นยำเสียด้วย ภายใต้อิทธิพลของโลกที่อยู่คงที่ ตัวแปรต่าง ๆ ในเวลานั้นไม่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เห็นอนิจจัง กันจะจจะอย่างทุกวันนี้

เทคโนโลยีคนต่าง ๆ ในบ้านเมือง ในยุคต้น ๆ ที่ผมเข้าทำงาน จึงมักจะเป็น นักเศรษฐศาสตร์เสียเป็นส่วนใหญ่ ยิ่งมีความรู้ ทางด้านเศรษฐคณิตศาสตร์ด้วย ก็ยิ่งดัง ในยุคที่ผมทำงานเกี่ยวข้องกับการวางแผนด้านเศรษฐกิจ ได้มีโอกาสเรียนรู้คุ้นเคยกับผู้อาวุโสหลายท่าน ที่ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา และเพื่อนร่วมงานในฐานะต่าง ๆ มากมาย เช่น อาจารย์พันเอก ดร.ชินวุธ สุนทรสิมะ ดร.โอฬาร ไชยประวัติ ดร.วารินทร์ วงศ์หาญเชาน์ ดร.วีระพงษ์ รามางกูร ดร.ฉลองภพ สุตสังกรณ์กาญจน์ ดร.ปิยะสวัสดิ์ อัมระนันท์ และดอกเตอร์รุ่นน้อง ๆ ใหม่ ๆ อีกหลายท่าน วันเวลาผ่านไปหลายทศวรรษมาจนแก่เฒ่าล้มหายตายจากกันไปแล้ว บางท่าน หลายท่านที่ผมขออนุญาตเอ่ยนาม สามารถสร้างผลงานเป็นที่ยอมรับ ก้าวหน้าในชีวิตการทำงานมากมาย เป็นทั้งนายธนาคารใหญ่ก็มี เป็นรองนายกฯ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทางด้านเศรษฐกิจก็มีสองสามท่าน เช่น ดร.วีระพงษ์ ดร.ฉลองภพ ดร.ปิยะสวัสดิ์ เป็นต้น วันก่อนจัดตู้หนังสือในบ้านเจอหนังสือ ตำรา เรื่อง Econometrics ที่ท่านปรก อัมระนันท์ อดีต รมช.กระทรวงพาณิชย์ บิดาของ ดร.ปิยะสวัสดิ์มอบให้ผมพร้อมลายเซ็นของท่านด้วย

มองเหลียวหลังมาสู่ปัจจุบัน ณ เวลานี้ ผมได้เรียนรู้ว่า นักเศรษฐศาสตร์ ชั้นนำของประเทศเหล่านี้ เป็นแบบอย่างของผู้ประสบความสำเร็จ ในการทำงานรับใช้สังคมโดยรวม ที่มีได้ติดยึดอยู่กับความเชี่ยวชาญทาง วิชาการเชิงลึกในศาสตร์ของตนเองเท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้วิธีการนำความรู้ มาเชื่อมโยงกับศาสตร์อื่น ๆ ในแนวราบโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง

สมัยผมทำงานที่สะพานขาว ดร.ฉลองภพ จาก TDRi เข้ามาช่วย จัดทำแบบจำลอง ที่เรียกว่า Social Accounting Matrix เป็นแบบจำลอง ที่ช่วยฉายภาพรวมของทั้งเศรษฐกิจและสังคมให้เชื่อมโยงกันมากขึ้น ดร.วีระพงษ์ มีความรอบรู้อย่างเป็นองค์รวม จนสามารถทำความเข้าใจ และนำปัจจัยด้านสังคม การเมือง เข้ามาพิจารณาด้วย แม้กระทั่งโหราศาสตร์ ท่านก็เป็นศิษย์คนหนึ่งของอาจารย์ระดับเทพเลยทีเดียว ผมได้เรียนรู้ว่า ศาสตร์ต่าง ๆ ในตัวของมันเอง ถ้าไม่สามารถนำมาคิดเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมาย เดียวกัน ไม่อาจสร้างความอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืนในสังคมได้ แม้เศรษฐกิจ จะดี แต่สังคมก็ยังมีปัญหา แคมการพัฒนาไม่ยั่งยืน สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย

ผมเรียนรู้ว่า คนคือจุดเชื่อมโยงที่สำคัญในการนำองค์ความรู้ทุกสาขา มาเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายการสร้างความอยู่ดีมีสุขของคนในสังคมร่วมกัน การพัฒนาคนจึงเป็นการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม ครอบคลุมในทุกสาขาวิชาการ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม เพราะคนเรามีทั้งร่างกาย และจิตใจ และในเมื่อโลก สมัยใหม่ เปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิต มิใช่เครื่องจักร การพัฒนาประเทศก็คือ การพัฒนาคนและระบบสถาบันต่าง ๆ ที่อยู่เชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวกับตัวคน

ผมได้เรียนรู้ว่า อุดมการณ์ ค่านิยม การเรียกร้องหาคนดีนั้น แม้จะเป็น เรื่องที่ฟังประสมค์ แต่ถ้าพิจารณาตามความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน การพัฒนา คนดียังเน้นหนักไปในด้านการถ่ายทอดคำสั่ง ควบคุมกำกับ ท้อง ๆ จำ ๆ คำขวัญ บรรเลงเพลงปลุกใจต่าง ๆ ซึ่งทำกันมากแค้น ก็คงจะคงสร้างคนดี ได้ยาก ได้แต่อยากกันเท่านั้น ถ้าไม่จริงจังกับการคิดอ่านลงมือปฏิบัติรูป การศึกษาให้เกิดผลที่ต้องการ โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของ ทุกฝ่ายในทุกระดับของสังคมจากการลงมือปฏิบัติจากประสบการณ์จริง การพัฒนาคนจึงมิใช่แค่การเรียกร้องคนดีเท่านั้น จำเป็นต้องออกแบบวางระบบที่ดี เพื่อสร้างสิ่งจูงใจให้ตัวละครทุกตัวในสังคมส่วนรวม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในทางที่ผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมขัดแย้งกันน้อยที่สุด

หลักเศรษฐศาสตร์ที่ผมเล่าเรียนมาตั้งอยู่บนสมมติฐานสำคัญว่า มนุษย์เป็นสัตว์เศรษฐกิจที่แสวงหาประโยชน์สูงสุดให้ตนเองและเครือข่าย การที่คนโกงก็เพราะประโยชน์ที่จะได้จากการโกงสูงกว่าต้นทุนในการโกง ระบบที่ดีหรือดีก็กำกับพฤติกรรมของคนในสังคม เพื่อให้เอื้อต่อการ สร้างประโยชน์สูงสุดแก่สังคมจึงจำเป็นยิ่ง เช่น การออกแบบรัฐธรรมนูญ ให้ตลาดการเมืองมีโครงสร้างแข่งขันกันเสรี บนพื้นฐานของความเสมอภาค สร้างกลไกความรับผิดชอบต่อประชาชนของรัฐบาล มีกระบวนการยุติธรรม ที่ล่งโทษคนผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขจัดปัญหาการผูกขาด รวมทั้ง แก้ปัญหารวบกระจุกจนกระจายได้อย่างแท้จริง

ตลาดเศรษฐกิจพึ่งพิงนาศ กลายเป็นประเทศล้มละลาย ในโลกนี้ คงไม่ใช่แค่เพราะขาดแคลนคนดี แต่มาจากความล้มเหลวของระบบสถาบัน ธรรมภิบาลทั้งระบบที่ไม่สามารถสร้างสิ่งจูงใจให้คนในสังคมมีพฤติกรรม ที่เอื้อต่อการมุ่งประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ได้อย่างแท้จริง

“เชื่อมเครือข่าย ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตร

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒ ตอนบน ๑ และตอนบน ๒”

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยกองยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพและความเท่าเทียมทางสังคม ร่วมกับมูลนิธิพัฒนาไท (มพท.) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ “เชื่อมเครือข่าย ร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตร ระดับกลุ่มจังหวัด: ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒ (อุบลราชธานี ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ ยโสธร) ตอนบน ๑ (อุดรธานี บึงกาฬ เลย หนองคาย หนองบัวลำภู) และตอนบน ๒ (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร) เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มการทำงาน และสร้างเครือข่ายการทำงานของอุตสาหกรรมเกษตร ในการเป็นพลังร่วมพัฒนาประเทศ ตามเป้าหมายการพัฒนาของกลุ่มจังหวัด โดยจัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๘ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๘ และ วันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๘ ตามลำดับ

การประชุม ช่วงเช้า นางสาววรรณ พลิตามิน รองเลขาธิการ สศช. และเลขาธิการ มพท. นำเสนอเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถานการณ์ความก้าวหน้าของคนที่ (HAI) พร้อมทั้งปัญหาและความท้าทายของกลุ่มจังหวัด จากนั้นเป็นการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ช่วงบ่าย เป็นการระดมความคิดเห็นกลุ่มย่อยในประเด็นและแนวทางการขับเคลื่อนงานระดับกลุ่มจังหวัด โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคำถาม 5W1H (What Who Where When Why และ How) และสรุปผลนำเสนอต่อที่ประชุม

การประชุมกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒ (อุบลราชธานี ศรีสะเกษ อำนาจเจริญ ยโสธร)

เป้าหมายการพัฒนามุ่งสู่ “เกษตรสร้างมูลค่า ศูนย์กลางการค้า โลจิสติกส์ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เชื่อมโยงภูมิภาค สังคมคุณภาพบนพื้นฐานทรัพยากรอย่างยั่งยืน” โดยมีสถานการณ์การพัฒนาสำคัญ คือ การเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ มีสัดส่วนผู้สูงอายุร้อยละ ๑๙.๘ อีกทั้งยังมีปัญหาและความท้าทายสำคัญ คือ ประชากร ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ลำพังมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีรายได้ไม่แน่นอน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการล่าช้า

ผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมเกษตร ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ๒

●●● มีอุตสาหกรรม เกษตรที่มีผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สามารถติดตามได้ ๖๔ คน

อุตสาหกรรม ๓ คน
ผลงานโดดเด่น
• วิทยาการให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน สถาบันการศึกษา และผู้สนใจ ทั้งในพื้นที่จังหวัดและนอกจังหวัด อาทิ นครสวรรค์ และพิษณุโลก
• ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในระดับชุมชน

อุตสาหกรรม ๔ คน
ผลงานโดดเด่น
• วิทยาการให้ความรู้ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่แก่เกษตรกร และกรมการเกษตรในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
• จัดสร้างอุปกรณ์ในพระพุทธศาสนา อาทิ หล่อพระพุทธรูป เซรามิก รวมถึงสอนหนังสือให้แก่วัยเกษียณ

อุตสาหกรรม ๕ คน
ผลงานโดดเด่น
• สอนศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชาวสาม หรือ “สั๊กลอน” ในชุมชน/ชมรมผู้สูงอายุ
• ผู้ประเมินประเมินช่วยใกล้ใกล้ภัยข้อพิพาท

อุตสาหกรรม ๔๔ คน
ผลงานโดดเด่น
• ครูภูมิปัญญาไทย อาทิ ด้านกองทุนชุมชน ภาษา วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ และศาสนา
• วิทยาการให้ความรู้แก่เกษตรกรอินทรีย์และส่งเสริมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้
• นักกิจกรรมอาชีพพืชมักผู้สูงอายุ
• ดำเนินโครงการศึกษาประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ ๒ ที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดอุบลราชธานี

เพิ่มขึ้น เศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่พร้อม สนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว และเกษตรกรขาดทักษะ สิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการน้ำ เพื่อการเกษตรยังมีข้อจำกัด ส่วนสถานภาพและการขับเคลื่อนงานของอุตสาหกรรม มีอุตสาหกรรม ที่ติดตามได้ ๖๔ คน ส่วนใหญ่เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรม และศาสนา รองลงมาคือ ด้านสังคม ชุมชน และแรงงาน มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด อาทิ การให้ความรู้ด้านการพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์ดิน และการแก้ปัญหาน้ำท่วม

ผลการระดมความคิดเห็น แบ่งเป็น ๒ กลุ่มย่อย ดังนี้ (๑) ส่งเสริมการลดรายจ่าย สร้างรายได้ให้เกษตรกร ด้วยการถ่ายทอดความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ สร้างรายได้เสริมผ่านโคกหนองนาโมเดลสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสุขภาพ (๒) การสร้างศูนย์เรียนรู้ต้นแบบห้องเรียนอัจฉริยะอินทรีย์วิถีเศรษฐกิจพอเพียง และพื้นที่เรียนรู้ตามแนวทางการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตคนทุกช่วงวัย

การประชุมกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑ (อุดรธานี บึงกาฬ เลย หนองคาย หนองบัวลำภู)

มุ่งเน้น “เกษตรอุตสาหกรรมชั้นนำ ศูนย์กลางการค้าและโลจิสติกส์ การท่องเที่ยวมาตรฐานสากล เมืองน่าอยู่ยั่งยืน” โดยมีสถานการณ์การพัฒนาที่สำคัญ คือ การจะเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ มีสัดส่วนผู้สูงอายุอยู่ที่ร้อยละ ๑๙.๘๐ ความก้าวหน้าของคนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยด้านการศึกษา มีความก้าวหน้ามากที่สุด แต่มีจุดอ่อนด้านการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังมีปัญหาและความท้าทายที่สำคัญ คือ ประชากร ผู้สูงอายุ

ผลการดำเนินงานของวุฒิสภาฯ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๑

มีวุฒิสภาฯ ที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สามารถติดตามได้ ๑๖ คน

วุฒิสภาฯ ๒๐ คน
 ผลงานโดดเด่น
 • วิทยาการให้ความรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยชีวภาพ และเทคโนโลยีในการฟื้นฟอสภาพการเกษตร
 • ส่งเสริมการเลี้ยงหม่อนไหม
 • วิทยาการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ระยะสั้น ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

วุฒิสภาฯ ๑๘ คน
 ผลงานโดดเด่น
 • วิทยาการให้ความรู้ด้านการจัดการเกษตร ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ การเลี้ยงปลาในกระชัง การทำปุ๋ยอินทรีย์ และใช้ชีวภาพกำจัดศัตรู
 • วัตถุประสงค์การร่วมดำเนินการประชุมพร้อม โดยกลุ่มแม่-พวากับเครือข่าย
 • พัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเมืองโขง และสร้าง "ศูนย์เรียนรู้ประมงพื้นบ้านเชิงพานิชย์"

วุฒิสภาฯ ๑๓ คน
 ผลงานโดดเด่น
 • วิทยากรให้ความรู้ด้านการเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ การเลี้ยงปลาในกระชัง การทำปุ๋ยอินทรีย์ และใช้ชีวภาพกำจัดศัตรู

วุฒิสภาฯ ๑๓ คน
 ผลงานโดดเด่น
 • วิทยากรให้ความรู้ด้านการเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ การเลี้ยงปลาในกระชัง การทำปุ๋ยอินทรีย์ และใช้ชีวภาพกำจัดศัตรู

วุฒิสภาฯ ๑๓ คน
 ผลงานโดดเด่น
 • วิทยากรให้ความรู้ด้านการเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง อาทิ การเลี้ยงปลาในกระชัง การทำปุ๋ยอินทรีย์ และใช้ชีวภาพกำจัดศัตรู

ที่อยู่ลำพังเพิ่มขึ้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ยังพบเด็กปฐมวัย มีพัฒนาการล่าช้า และวัยแรงงานมีจำนวนปีการศึกษาต่ำ เศรษฐกิจผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวของประชากรต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ เกือบ ๓ เท่า และมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีหนี้สินสูง สิ่งแวดล้อมพบปัญหาการบริหารจัดการน้ำ สำหรับสภาพและการขับเคลื่อนงานของวุฒิสภาฯ มีวุฒิสภาฯ ติดตามได้ ๑๖ คน มีความเชี่ยวชาญด้านสังคม ชุมชน แรงงานมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านศิลปวัฒนธรรม และศาสนา และด้านการศึกษา ตามลำดับ มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด อาทิ การให้ความรู้ในการพัฒนาชุมชน และคุณภาพชีวิต การเกษตร การเผยแพร่วัฒนธรรม และการดูแลทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

ผลการระดมความคิดเห็น แบ่งเป็น ๒ กลุ่มย่อย ดังนี้ (๑) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในกลุ่มจังหวัดสปป.ลาว โดยจัดเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยง ๕ จังหวัด จุดเด่นในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน (๒) พัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ (Learning Station) เพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนจากยาเสพติด อบายมุข และสิ่งชั่วร้าย ทั้งนี้ เชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำหลักสูตรเรียนรู้

การประชุมกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒ (สกลนคร นครพนม มุกดาหาร)

มุ่งเน้นการเป็น “ฐานการผลิตสินค้าเกษตรมูลค่าสูง เมืองน่าอยู่น่าเที่ยว นำลงทุน ประตุการค้าสู่นุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง” โดยมีสถานการณ์การพัฒนาที่สำคัญ คือ การเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุร้อยละ ๑๘.๘๘ ส่วนความก้าวหน้าของคนที่มีความรู้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม

ผลการดำเนินงานของวุฒิสภาฯ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ๒

มีวุฒิสภาฯ ที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สามารถติดตามได้ ๔๗ คน

วุฒิสภาฯ ๓๖ คน
 ผลงานโดดเด่น
 • Young Smart Farmer (เกษตรกรรุ่นใหม่) และจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้วิถีเกษตรพอเพียง” ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้แบบบ้าน และสร้าง “พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต”
 • วิทยาการให้ความรู้ด้านการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (การปลูกพืชเศรษฐกิจพืชผลสวนครัว และการเลี้ยงสัตว์)
 • ประธานกลุ่มอาชีพ “บ้านนาสา” ให้ความรู้การทำนา ฝ้ายนาข้าว และกลั่นข้าวจากข้าวบ้านนาสา
 • ประธานองค์กรผู้ใจรักภาคเกษตรกรรม สหกรณ์ และประมงอาสา (NGO) ให้ความรู้เกี่ยวกับการประมงของชุมชนด้านการประมงปลอดสารพิษ และการผลิตและการอนุรักษ์พันธุ์/พัฒนาพันธุ์สายพันธุ์ของพันธุ์

วุฒิสภาฯ ๓ คน
 ผลงานโดดเด่น
 • วิทยากรถ่ายทอดความรู้ และกิจกรรมด้านอาชีพเกษตรกรรม การเลี้ยงปลาในกระชัง การเลี้ยงหมู และไก่ชน

วุฒิสภาฯ ๘ คน
 ผลงานโดดเด่น
 • ครูผู้สอนเกษตรพอเพียง
 • วิทยาการให้ความรู้ด้านการทำเกษตรปลอดสารพิษ และปลอดภัย
 • สมาชิกชมรมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ประจำจังหวัดมุกดาหาร ยินดีร่วมกับกรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

มีความก้าวหน้ามากที่สุด นอกจากนี้ยังมีปัญหาและความท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ ด้านประชากร มีสัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเปราะบาง และคนพิการ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการล่าช้า เกิดความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา โดยจังหวัดนครพนมมีสัดส่วนนักเรียนยากจนและยากจนพิเศษสูงเป็นอันดับ ๓ ของประเทศ เศรษฐกิจ การท่องเที่ยวยังขาดความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม ยังมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร และเกิดอุทกภัยซ้ำซาก สำหรับสภาพและการขับเคลื่อนงานของวุฒิสภาฯ มีวุฒิสภาฯ ที่ติดตามได้ ๔๘ คน โดยมีความเชี่ยวชาญด้านการเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการศึกษา ด้านสังคม และชุมชน ตามลำดับ มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด อาทิ คุรุต้นแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ ให้ความรู้ด้านการพัฒนาชุมชน และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ผลการระดมความคิดเห็น แบ่งเป็น ๒ กลุ่มย่อย ดังนี้ (๑) การสร้างงานสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชื่อมโยง ๓ วัฒนธรรมกลุ่มจังหวัดสนุก เน้นการใช้ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม และทางสังคม ที่มีอยู่ในพื้นที่ สร้างมูลค่าจากคุณค่า สู่อุตสาหกรรมรายได้สู่ชุมชน (๒) การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชื่อมโยงกลุ่มจังหวัดสนุก โดยเชื่อมโยงเป้าหมายและเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกัน เพื่อเพิ่มมูลค่าจาก “เมืองผ่าน” สู่ “เมืองหลัก” ด้านการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ กรรมการ มพท. ให้ข้อเสนอแนะการทำงานของวุฒิสภาฯ ว่า การเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งท้องถิ่น ท้องที่ และสถาบันการศึกษา จะทำให้เกิดการสานพลังในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาในชุมชน/สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งควรปรับตัวในการทำงานให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และนำข้อมูลสารสนเทศมาใช้มากขึ้น สำหรับการดำเนินงานในระยะต่อไป สศช. และ มพท. จะสังเคราะห์ประเด็นขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ที่วุฒิสภาฯ ระดมความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อนำมาจัดทำเป็นยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานวุฒิสภาฯ อนาคตสมองต่อไป

ขอเชิญชมภาพยนตร์สั้นเสริมสร้างความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับธนาคารสมองและวุฒิสภาธนาคารสมอง
เรื่อง **เกษียณแล้ว...จะทำอะไร !!** จาก YouTube ธนาคารสมอง มูลนิธิพัฒนาไท

ช่องทางการติดต่อ และประชาสัมพันธ์ธนาคารสมอง

● ธนาคารสมอง มูลนิธิพัฒนาไท ●

วุฒิสภาฯ ท่านใดต้องการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งาน องค์ความรู้ รวมทั้งข้อคิดเห็นต่าง ๆ สามารถส่งมาที่
กองยุทธศาสตร์การพัฒนาคความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๙๖๒ ถนนกรุงเกษม แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐ หรือ

brainbank@nesdc.go.th ๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ต่อ ๓๕๑๒, ๓๕๑๖, ๓๕๒๔ ๐-๒๒๘๒-๙๑๕๘, ๐-๒๒๘๑-๖๑๒๗

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตที่ ๑๔/๒๕๒๑
ปณฝ.ทำเนียบรัฐบาล

เหตุขัดข้องที่นำจ่ายผู้รับไม่ได้

- ๑. จำนวนไม่ชัดเจน
- ๒. ไม่มีเลขที่บ้านตามจำนวน
- ๓. ไม่ยอมรับ
- ๔. ไม่มีผู้รับตามจำนวน
- ๕. ไม่มารับภายในกำหนด
- ๖. เลิกกิจการ
- ๗. ย้ายไม่ทราบที่อยู่ใหม่
- ๘. อื่นๆ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ธนาคารสมอง กองยุทธศาสตร์การพัฒนาคความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางสังคม

๙๖๒ ถนนกรุงเกษม แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๘-๒๘๔๙ โทรสาร ๐-๒๒๘๒-๙๑๕๘, ๐-๒๒๘๑-๖๑๒๗ เว็บไซต์ <https://brainbank.nesdc.go.th>